

Kunskap och arbetssätt för ett mer jämlikt, delaktigt och värdigt åldrande 2023

Information om utlysningen

Utlisningen ska bidra till ökad kunskap inom äldreområdet. Totalt avsätts omkring 200 miljoner kronor för perioden 1 juli 2023–30 juni 2029.

Sista dag att skicka in ansökan är den 19 januari 2023 klockan 14.00.

Inriktning

Forte har identifierat flera större frågeområden inom äldreområdet där det behövs ny kunskap och där den kunskap som redan finns behöver komma till användning i praktiken. Dessa områden inkluderar 1) användningen av välfärdsteknik och dess konsekvenser, 2) vården av äldre med demenssjukdom, samt 3) ofrivillig ensamhet och psykisk hälsa bland äldre. I samma ansökan kan ett eller flera av dessa områden adresseras. Forskningen behöver ta hänsyn till att äldre inte är en homogen grupp och att den äldre befolkningens förutsättningar och behov ser olika ut.

Med denna utlysning vill Forte stödja forskning såväl för ny kunskap inom dessa områden som för utveckling av metoder och arbetssätt samt samverkan mellan olika aktörer, i syfte att omvandla kunskap till en generellt förbättrad vård och omsorg för äldre i det svenska välfärdssystemet. Forte uppmanar att de föreslagna programmen och projekten har en internationell koppling, men forskningen behöver vara relevant i en svensk kontext.

Eftersom äldreområdet rymmer problem som hanteras inom flera sektorer och av olika professioner och berör olika grupper av medborgare, vill Forte se en tvär- och/eller flervetenskaplig ansats i ansökningarna. Av samma skäl ser Forte både ett stort behov av och goda möjligheter till samverkan i forskningen för att öka relevans och möjligheterna för nyttiggörande. Vidare ska forskningen inkludera ett köns- och genusperspektiv när så är tillämpligt, och gärna relatera till Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter liksom genomförandet av Agenda 2030 och de folkhälsopolitiska målen. I linje med detta ser Forte gärna att den föreslagna forskningen har ett förebyggande och/eller hälsofrämjande perspektiv.

Välfärdsteknik: Implementering och konsekvenser för de äldre, deras anhöriga samt personal

Det behövs mer forskning om vilka konsekvenser användning av olika typer av välfärdsteknik får för de äldre, deras anhöriga och personalen. Det kan till exempel handla om nya arbetssätt, utveckling av arbetsmetoder och implementering av välfärdsteknik. Digital teknik bidrar i stor utsträckning till att hemmet blir en ny arena för vård och omsorg. Inom utlysningen ryms även frågor kring välfärdsteknikens roll i äldre personers boende och liv samt om och hur denna teknik kan främja ett aktivt och

hälsosamt åldrande. Även frågor kring om och hur välfärdsteknik påverkar anhörigas situation och villkor i bred bemärkelse är angelägna.

Som regel finansierar Forte inte teknik- och/eller produktutveckling. I den föreslagna forskningen ska det därför vara tydligt att en eventuell utveckling sker i forskningssyfte och inte för kommersialisering. Att söka medel för att studera effekter av en utveckling är tillåtet. Mer information om vad som avses med välfärdsteknik finns [på Socialstyrelsens webbsida »](#)

Äldre med demenssjukdom: organisation av och metoder för omsorg samt stöd i det dagliga livet

Demenssjukdomar är ett stort och växande folkhälsoproblem. De drabbar individer och anhöriga, och medför också problem på samhällsnivå. Kunskapsbehoven är fortsatt stora, såväl vad gäller utvecklingen av omvårdnad och omsorg som kunskaper om hur demenssjuka och deras anhörigas situation kan förbättras. Områden som omvårdnad, socialt arbete, bemötande och stöd i det dagliga livet är angelägna.

Stödet till personer med demenssjukdomar involverar olika professioner och verksamheter som behöver samverka. Forskning på området behöver syfta till att stärka kompetensen och arbetssätten för alla delar i sjukdomsförloppet. Det är också viktigt att personer med demenssjukdom och deras anhöriga involveras i både omvårdnad och forskning. Dessutom behövs det mer kunskap om vilka insatser och metoder som bäst kan tillgodose behoven hos personer med olika språkliga och kulturella bakgrunder. Inom området finns också behov av implementering av metoder med vetenskapligt stöd.

Äldres psykiska hälsa: ofrivillig ensamhet och självmordsrisker

Den psykiska hälsan har varit ett uppmärksammat område under senare år. Dock kvarstår kunskapsbrister när det gäller psykisk hälsa hos äldre personer och vilka insatser som är effektiva för att till exempel bryta ofrivillig ensamhet eller förebygga självmord.

Ofrivillig ensamhet hos äldre är ett känt problem. Social isolering och social exkludering kan innebära en ökad risk för såväl fysisk som psykisk ohälsa. Däremot finns mindre kunskap om hur ensamhetskänslor kan brytas, och vilka konsekvenser ensamhet får i termer av ohälsa och dödlighet. Mer kunskap behövs också om vilka hälsofrämjande insatser för äldre som har effekt på psykisk hälsa både på befolknings- och individnivå.

Bidragsformer

Inom denna utlysning går det att ansöka om två olika former av bidrag. Nedan redovisas villkor, beloppsnivå och behörighetskrav för respektive bidragsform.

Observera att maxbeloppen nedan inkluderar så kallade indirekta kostnader (OH). Ansökningar som överskrider den specificerade gränsen kommer att avslås.

Programbidrag

Syftet med programbidrag är att bygga upp eller stärka forskningsmiljöer för en långsiktig kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling, i linje med de intentioner som beskrivs i

utlysningen. Satsningen ska göra det möjligt för forskargrupper att ta upp nya frågeställningar och bearbeta dem under en längre tid.

Programbidrag beviljas för sex år.

- **Beloppsnivå för programbidrag:** Maximalt 24 miljoner kronor för sexåriga program.
- **Behörighet för programbidrag:** Du är behörig att söka programbidrag i den här utlysningen om du har avlagt doktorsexamen senast det datum då utlysningen stänger. Även medverkande forskare ska ha avlagt doktorsexamen senast det datum då utlysningen stänger.

Projektbidrag

Projektbidrag syftar till att ge stöd till en eller flera forskare för att genomföra ett avgränsat forskningsprojekt, i linje med de intentioner som beskrivs i utlysningen.

Projektbidrag beviljas för tre år.

- **Beloppsnivå för projektbidrag:** Maximalt 5 miljoner kronor för treåriga projekt.
- **Behörighet för projektbidrag:** Du är behörig att söka projektbidrag i den här utlysningen om du har avlagt doktorsexamen senast det datum då utlysningen stänger. Även medverkande forskare ska ha avlagt doktorsexamen senast det datum då utlysningen stänger.

Begränsningar

Högst en ansökan per huvudsökande är tillåtet i denna utlysning. Du kan välja att vara huvudsökande för antingen en ansökan om programbidrag eller projektbidrag.

Ansökningsprocessen

Alla ansökningar skickas in via [ansöknings- och granskningssystemet Prisma](#). Innan du påbörjar din ansökan, försäkra dig om att följande villkor är uppfyllda:

- Du har skapat ett personligt konto i Prisma
- Alla som ingår i ansökan som medverkande forskare har skapat personliga konton i Prisma
- CV- och publikationsuppgifter för huvudsökande och medverkande forskare har lagrats på respektive forskares personliga konto
- Din medelsförvaltare har ett organisationskonto i Prisma och har blivit godkänd som medelsförvaltare hos Forte. [Läs mer om Fortes kriterier för godkännande av medelsförvaltare »](#)

Ett villkor för att din ansökan ska beredas är att slutredogörelser för eventuella tidigare beviljade bidrag har skickats in. Detta gäller endast bidrag där tidpunkten för slutlig åiterrapportering har passerat. Vi tar hänsyn till eventuell tidigare beviljad förlängning av dispositionstiden och därmed senarelagt datum för åiterrapportering.

För mer information om hur ansökan ska skrivas, se instruktioner för respektive bidragsform på [utlysningens webbsida](#).

Beredning

Ansökningarna bedöms av en beredningsgrupp bestående av internationella forskare och svenska allmänrepresentanter. Beslut om medel tas av Fortes styrelse.

Eftersom ansökningarna kommer att bedömas av internationella experter bör de i sin helhet skrivas på engelska (undantaget de fält där det särskilt efterfrågas text på svenska). Om ansökan skrivs på svenska riskeras bedömningens kvalitet. Forte tar inget ansvar för kvaliteten på eventuella översättningar.

Fortes bedömningskriterier

Vetenskaplig kvalitet:

- Syfte, frågeställningar, teoriansknytning, bakgrund och programmets/projektets originalitet
- Studiedesign, metoder för datainsamling och analys
- Tvär- och/eller flervetenskaplig ansats
- Kön- och genusperspektiv i forskningens innehåll

Relevans och nyttiggörande:

- Relevans i relation till samhällets behov, Fortes ansvarsområden och utlysningens inriktning
- Samverkan med användare av forskningsresultaten
- Nyttiggörande och kommunikation av forskningsresultat

Genomförbarhet:

- Arbetsplanens kvalitet
- Projektledarens och forskargruppens forskningskompetens
- Redogörelse för eventuell tidigare egen forskning på området
- Personal och budget som bedöms utifrån rimlighet

För programbidrag tillkommer följande kriterier

- Programmen bör planeras och genomföras i samverkan med relevanta målgrupper och aktörer, exempelvis socialtjänst, hälso- och sjukvård, berörda professioner och brukarorganisationer. I ansökan ska det finnas en redogörelse för hur samverkan i så fall ska genomföras (samskapande* uppmuntras) liksom av tidigare eventuell erfarenhet av samverkan.
- Programmen bör ha en tvär- och/eller flervetenskaplig ansats, i syfte att belysa utmaningar från olika perspektiv och vetenskapsområden. Ansökningarna bör i så fall innefatta ämnesövergripande samarbete mellan minst två forskargrupper med kompletterande inriktning och det ska framgå hur programmets ämnesövergripande samverkan skapar ett mervärde.
- Forskargruppen bör bestå av både etablerade och mer juniora forskare för att möjliggöra kompetensöverföring i programmet.

** I samskapande forskning ska berörda aktörer vara aktivt delaktiga i hela eller delar av processen från att identifiera problem till att gemensamt söka lösningar och sprida kunskap om dessa.*

För projektbidrag tillkommer följande kriterier

- Projekten bör planeras och genomföras i samverkan med relevanta målgrupper och aktörer, exempelvis socialtjänst, hälso- och sjukvård, berörda professioner och brukarorganisationer. I ansökan ska det finnas en redogörelse för hur samverkan i så fall ska genomföras (samskapande* uppmuntras) liksom av eventuell tidigare erfarenhet av samverkan.

** I samskapande forskning ska berörda aktörer vara verkligt delaktiga i hela eller delar av processen från att identifiera problem till att gemensamt söka lösningar och sprida kunskap om dessa.*

Vägledande frågor

Ansökningarna kommer att bedömas utifrån respektive bedömningskriterium och som baseras på vägledande frågor. De vägledande frågorna presenteras nedan.

Vetenskaplig kvalitet

- Har den sökande motiverat behovet av forskningen? Beskrivs kunskapsbehovet utifrån befintlig forskning?
- Är programmets/projektets frågeställningar väl beskrivna och väl underbyggda?
- Är de centrala begreppen väldefinierade och teoretiskt sammanhängande?
- Är den metodologiska ansatsen den bäst lämpade för att svara på programmets/projektets frågeställningar utifrån givna förutsättningar?
- Är programmets/projektets metodik väl beskriven och väl underbyggd? Har man tagit hänsyn till potentiella problem/fallgröpar i metodiken eller forskningsprocessen och hur de kan hanteras? Beskrivs hantering av potentiella systematiska fel (bias) under studiens genomförande och resultatbearbetning?
- Är programmet/projektet originellt? Har det potential att på ett väsentligt sätt flytta fram gränserna för forskningsområdet? Används till exempel teorier, data och metoder på ett nyskapande sätt för att närma sig den vetenskapliga frågeställningen?
- Har projektet en tvär- och/eller flervetenskaplig ansats, om så är relevant?
- Hur motiveras och beskrivs programmets tvär- och/eller flervetenskapliga ansats? Innefattar ansökan ämnesövergripande samarbete mellan minst två forskare med kompletterande inriktning? Framgår det hur programmets ämnesövergripande samverkan skapar ett mervärde?
- Finns köns- och genusperspektiv i forskningens innehåll, om så är relevant?

Relevans, nyttiggörande och samverkan

- Har den sökande säkerställt att forskningsfrågorna är relevanta för Fortes ansvarsområden och utlysningens inriktning? Är den föreslagna forskningen relevant i en svensk kontext?

- Är projektet relevant för policy och/eller praktik, och på vilket sätt har de sökande påvisat detta (utöver att mer kunskap kan vara viktigt)?
- Finns det en väl beskriven plan för hur forskningsresultaten ska nyttiggöras, både inom policy, och/eller praktik och akademi?
- Finns det en väl beskriven plan för hur forskningsresultaten ska kommuniceras, både inom policy, och/eller praktik och akademi?
- Är viktiga perspektiv som är relevanta för forskningsprogrammet/-projektet inkluderade? Vad ska de olika perspektiven bidra till? Motiveras valet av perspektiv?
- I de fall det är relevant, hur och i vilka delar av forskningsprocessen (studiedesign, datainsamling, analys, tolkning, spridning och implementering) sker samverkan/samskapande med relevanta aktörer? Motiveras valet av samverkansparter? Är rollerna och mandatet för eventuell samverkan/samskapande med relevanta aktörer tydliga?
- Finns det dokument som styrker samverkan/samskapande (till exempel i form av "letter of intent")?

Genomförbarhet

- Är programmets/projektets tidsplan, planering och budget realistisk och lämplig?
- Är utformning och val av tillvägagångssätt adekvat för programmets/projektets genomförande och förväntade resultat?
- Finns adekvata resurser att tillgå för programmet/projektet, inklusive handledning och eventuell utrustning?
- Är material, metoder, modeller, och om tillämpligt, patient- och/eller brukarkohorter tillräckliga och väl anpassade till hypotes eller de vetenskapliga frågeställningarna?
- Hur starka är de sökandes meriter och kompetens i relation till forskningsområdet och tidigare forskningsmiljö?
- Har de sökande tillräcklig erfarenhet, expertis, självständighet och vetenskapliga nätverk för att genomföra programmet/projektet? Finns det en redogörelse för tidigare erfarenhet av samverkan?
- För program: Hur är kompetensöverföring mellan etablerade och mer juniora forskare säkerställd?

Riktlinjer för hur Forte hanterar ansökningar där delar av forskningen ska bedrivas utomlands

Forte ser positivt på internationell forskningssamverkan. Fortes ansvarsområden rymmer komplexa samhällsutmaningar där internationell forskningssamverkan kan ge viktiga bidrag. [Läs mer om hur Forte bedömer ansökningar där delar av forskningen ska bedrivas utomlands »](#)

Riktlinjer för publicering med öppen tillgång

Genom att ta emot bidrag från Forte accepterar du som projektledare även Fortes riktlinjer för öppen tillgång. [Läs mer om Fortes riktlinjer för publicering med öppen tillgång »](#)

Forte täcker inte kostnader för open access-publicering inom ramen för enskilda forskningsbidrag, och kostnader för sådan publicering ska därför inte sökas. Det finns för svensk del åtskilliga avtal för publicering som innebär att ingen direktkostnad för projektet ska uppstå, om den organisation som artikelförfattaren tillhör ingår i avtalet. Sådan publicering är förbetald av de organisationer som omfattas av avtalen. Lärosätenas bibliotek ger normalt stöd kring dessa frågor. I de fall kostnader för open access-publicering tas upp i ansökan kommer dessa att strykas vid eventuellt bidrag.

SweCRIS

Forte överför information om beviljade bidrag till SweCRIS, en nationell databas över bidragsfinansierad forskning som inrättats på uppdrag av regeringen. [Läs mer om SweCRIS »](#)

Frågor och svar om att söka bidrag hos Forte

Forte har sammanställt de vanligast förekommande frågorna och svaren vid ansökan om bidrag. [Läs mer om Frågor och svar om att söka bidrag »](#)

Tidsplan

Utlysningen öppnar: 18 oktober 2022 klockan 10.00

Utlysningen stänger: 19 januari 2023 klockan 14.00

Fortes styrelse fattar beslut om finansiering: juni 2023

Beslut publiceras: juni 2023

Projektstart: 1 juli 2023

Kontaktinformation

För frågor om innehållet i utlysningen eller hur man fyller i ansökningsformuläret, vänligen kontakta aldreutlysning@forte.se.